

ЖЮЛ СЮПЕРВИЕЛ ДЕТЕТО НА ОКЕАНА

Превод от френски: Огнян Бранков, Донка Гунчева-Бранкова, 1979

chitanka.info

Как бе изникнала тази плаваща улица? Кои ли моряци и кои архитекти я бяха изградили на морската повърхност посред Атлантика, над бездна, дълбока шест хиляди метра? Коя бе тази улица с къщи от червени тухли, вече доста поизбледнели и добили оловносив цвят, с покриви, покрити с плочковидни керемиди и низ от невзрачни и неизменни дюкянчета? И тази камбанария, иззидана сякаш от каменна дантела? И това, което съдържаше само морска вода, но несъмнено искаше да бъде градина, заградена от зид, обкичен най-отгоре със зациментирани стъкълца от счупени бутилки, над които понявга прескачаше някоя риба?

Как се крепеше всичко това на повърхността, без дори да бъде поклатено от вълните?

А това тъй самотно дванадесетгодишно дете, което стъпваше уверено с дървените си обувки по водната улица, сякаш вървеше по твърда земя? Как ставаше всичко това?

Ще разкажем последователно всичко, както го видим и узнаем. А неясното, въпреки волята ни, ще си остане неясно.

Зададеше ли се някой кораб, преди още да се е показал дори на хоризонта, детето потъваше в дълбок сън и селото изчезваше напълно под вълните. Ето защо никой моряк не можеше да зърне това селце даже и през най-мощния далекоглед, а камо ли да подозира за неговото съществуване.

Детето си мислеше, че е единственото малко момиче на света. А знаеше ли всъщност, че е малко момиче.

То не бе красиво. Зъбите му бяха редки, носят — чип, но имаше много бяла кожа с няколко приятни румени петънца. Това малко същество със сиви очи, благи, но искрящи, ви караше да изтръпвате до дъното на душата си от необяснимата загадка, дошла от бездните на времето.

На улицата, единствена в това малко селце, детето понякога се озърташе наляво и надясно, сякаш очакваше да зърне отнякъде знак за поздрав с ръка, приятелско кимване с глава. Това негово чувство бе смътно, защото нищо не се случваше и никой не идваше в това загубено селище, което всеки момент можеше да потъне в морските глъбини.

От какво живееше? От риболов? Немислимо. Провизии то намираще в шкафа за храна и в кухненския бюфет, а на всеки два-три

дни даже и месо. А също и картофи, зеленчуци и от време на време — яйца.

Продуктите се появяваха самоволно в долапите. Когато детето си гребнеше конфитюр от някой буркан, той все си оставаше неначенат, сякаш нещата така са били и така ще си останат навеки.

Всяка сутрин половинка пресен хляб, увит грижливо в хартия, чакаше детето върху тезгяха на хлебарницата, зад който то никога не бе виждало живо същество, нито някоя ръка или пръсти, побутващи хляба към него.

От ранна утрин то бе на крак, вдигаше металните рулетки на дюкянчетата (над тях висяха фирми „Кафене“, или „Ковач“, или „Съвременна хлебарница“, „Галантерия“), отваряше кепенците на всички къщи, закрепваше ги грижливо заради морския вятър и в зависимост от времето отваряше или не отваряше прозорците. Запалваше огън в няколко кухненски огнища, за да се източат пушек от три или четири комина.

Един час преди залез-слънце то затваряше с непринудени движения кепенците и спускаше ламаринените рулетки.

Детето изпълняваше тези задължения инстинктивно, тласкано всекидневно от някакво внушение да бди над всичко. В топлите сезони то провесваше някой килим от прозореца или простираше бельо, сякаш на всяка цена и по възможност най-естествено селцето трябваше да изглежда обитаемо.

А през цялата година трябваше да се грижи за знамето на кметството, изложено на видно място.

Нощем си светеше със свещи или шиеше на светлината на лампа. В повечето къщи на селото имаше електричество и детето превърташе ключа за лампата с изящество и простота.

Веднъж то окачи на чукчето на една врата панделка от черен креп. Намираще, че беше забавно.

Крепът стоя там два дни, после то го скри.

Друг път захващаше да бие селския тъпан, сякаш искаше да съобщи някаква вест. Усещаше непреодолимо желание да извика високо нещо, което да се чуе от единия до другия край на морето, но гърлото му се свиваше и никакъв звук не се изтръгваше от него. Детето полагаше такива покъртителни усилия, че лицето и шията му ставаха почти черни, като на удавник. В крайна сметка то бе принудено да

остави барабана на обичайното му място в левия ъгъл на тържествената зала на кметството.

Детето се изкачваше на камбанарията по една вита стълба със стъпала, изтъркани от безброй крака, които никой не бе зървал. От върха на камбанарията, към която водеха поне петстотин стъпала, или поне тъй мислеше детето (а всъщност те бяха деветдесет и две), между жълтите тухли можеше да се зърнат късчета от небето. Големият часовник с махалото трябваше да се навива с помощта на ръчка, за да отброява точно часовете, денем и нощем.

Криптата, олтарите, каменните светци, които властвуваха безмълвно, леко скърцащите и правилно подредени столове, които очакваха някой да седне на тях; тези олтари, чието старо злато продължаваше да старее — всичко това привличаше и едновременно отблъскваше детето; то никога не влизаше в голямото помещение, а се задоволяваше понякога, в часовете на безделие, да откrexне обкованата врата и със затаен дъх да надникне крадешком вътре.

В един скрин в стаичката му се намираха семейни книжа, пощенски картички от Дакар, Рио де Жанейро, Хонконг, подписани от Шарл или Ш. Лиеван и адресирани до Стенворд (Нор)^[1]. Детето на океана не можеше да си представи какви са тези далечни страни, кой е този Шарл и този Стенворд.

В един от шкафовете съхраняваше и албум с фотографии. На една от тях се виждаше дете, което поразително приличаше на дъщеричката на океана, и тя често съзерцаваше снимката с умиление: този образ винаги ѝ се струваше непогрешим и истински. Детето на снимката държеше обръч в ръка. Дъщеричката на океана потърси подобен обръч из всички къщи на селцето. Един ден повярва, че е намерила: беше железен обръч от бъчва, но щом понечи да тича с него по морската улица, той ѝ се изплъзна и изчезна в океана.

На друга снимка същото дете стоеше между мъж в матроски костюм и кокалеста, празнично облечена жена. Детето на океана, което никога не бе виждало мъж или жена, дълго се питаше какво искаха тези хора, питаше се даже в напредналата нощ, когато просветлението се появява ненадейно, подобно блясък на мълния.

Всяка сутрин то отиваше на училище с голяма чанта, в която имаше тетрадки, учебници по граматика, аритметика, история на Франция, география.

В нея имаше и малка книжка за растенията, написана от Гастон Боние, член на Института, професор в Сорбоната, и Жорж Лайен, лауреат на Академията на науките, в която се разправяше както за най-полезните, така и за най-вредните растения, със сто деветдесет и осем картинки.

Детето четеше в предговора:

„Няма нищо по-хубаво от това, през пролетта, лятото и есента да си набереш много полски и горски растения.“

А как може да си обясни човек историята, географията, страните, великите люде, планините, реките и границите, ако има само една безлюдна улица в едно малко селце сред най-самотния кът на океана? Детето не можеше да си представи даже самия океан, такъв, какъвто го виждаше по картинките, въпреки че се намираше върху него — макар че веднъж, за миг, допусна това, но веднага пропъди тази безумна и опасна мисъл.

На моменти детето се вслушваше съсредоточено, написваше няколко думи, вслушваше се отново и пак започваше да пише, сякаш му диктуваше една невидима учителка. После отваряше граматиката и със затаен дъх стоеше дълго приведено над страница 60 и упражнение СІХVІІІ, което много му харесваше. Граматиката сякаш оживяваше и разговаряше с дъщеричката на океана:

— сте вие? — мислите? — говорите? — искате? — трябва да се обърна? — става? — обвинявате? — сте способен? — сте виновен? — става дума? — имате този подарък? — се оплаквате? (Заместете тиретата с подходящото въпросително местоимение със или без предлог).

Понякога детето изпитваше неудържимо желание да пише изречения. То правеше това с похвално прилежание. Ето няколко измежду многото други:

— Да си поделим това, искате ли?

— Слушайте ме внимателно. Седнете, не мърдайте, моля ви!

— Ако имах съвсем мъничко сняг от високите планини, денят би отлетял бързо.

— Около мене има само пяна, само пяна, няма ли най-сетне да се превърне в нещо твърдо?

— За да се направи хоро, необходими са поне трима души.

— Две сенки без глави си отиваха по прашния път.

— Непрекъснато нощ, ден, ден, нощ, облаци и летящи риби.

— Счу ми се някакъв шум, но... това бе шумът на морето.

Понякога пишеше писмо, в което съобщаваше новини от селцето и за самата себе си. То не бе адресирано до никого, нито завършваше с „целувам те“ и пликът не беше надписан.

После детето го хвърляше в морето — не за да се освободи от него, а защото така трябваше да бъде — почти като изпадналите в беда мореплаватели, които предаваха на вълните последното си послание, запечатано в някоя безнадеждна бутилка.

Времето над плаващия град беше застинало: детето все си беше на дванадесет години. Напразно пъчеше малкото си телце пред огледалото на гардероба в спалнята. Един ден, отегчено, че с плитките и откритото си чело приличаше на снимката в албума, то се разгневи на себе си и на своя портрет и необуздано разпръсна косите по раменете си, надявайки се да изглежда по-възрастно. Може би поне океанът щеше да усети разликата и изпрати големи бели кози с брада от морска пяна, които ще дойдат да го видят.

Но океанът оставаше безмълвен и единствени гости на детето бяха падащите звезди.

Един ден се случи нещо странно, сякаш за миг бе престъпена волята на съдбата. По морската уличка на селцето мина един истински малък товарен параход, бълващ дим, вироглав като булдозер и непоклатим, макар че не бе натоварен (точно под ватерлинията му на слънцето искреше красива червена ивица), но къщите не изчезнаха под вълните и момиченцето не потъна в дълбок сън.

Бе точно по пладне. Корабът изсвири със сирената си, но звукът ѝ не се сля с този на камбаните. Всеки запазваше самостоятелността си.

За пръв път чувайки шум, предизвикан от хора, детето се стрелна към прозореца и викна с все сила:

— На помощ!

И запокити ученическата си престилка по посока на кораба.

Кормчията даже не обърна глава. А един моряк, който изпускаше някакъв пушек от устата си, мина по палубата, сякаш нищо не се бе случило. Останалите продължаваха да си перат бельото, а в това време делфините се пръскаха от двете страни на вълнореза, за да отстъпят място на забързания параход.

Момиченцето изскочи стремглаво на улицата, легна върху пенестата следа на кораба и тъй дълго целува сребрилата бразда, че когато се надигна, на нейно място се виждаше късче недокоснато и безмълвно море. Като се прибра в къщи, детето се сети изненадано, че бе извикало: „На помощ!“ Едва сега схвана дълбокия смисъл на тези две думи. И се ужаси. Не чуваха ли хората нейния зов? Нима тези моряци бяха глухи и слепи? Или по-жестоки и от морските глъбини?

В този момент една вълна, която често се люшкеше в неопределено очакване на известно разстояние от селцето, се приближи до детето. Беше огромна вълна и както и да я погледнеш, се различаваше много от всички останали вълни. На върха си имаше две очи от пяна, досущ като истински. Можеше да се каже, че разбира някои неща и не всичко одобрява. Макар че стотици пъти на ден се надигаше и се разливаше, никога не пропускаше да си постави на същото място тези две сякаш истински очи. Понякога, когато нещо я заинтересуваше, човек можеше да я изненада в момент, как застиваше неподвижна повече от минута с извисен към небето гребен, забравяйки, че е вълна и че трябва да се възражда на всеки седем секунди.

Вълната отдавна копнееше да стори нещо за детето, но не знаеше какво. Тя видя как корабът се отдалечава и разбра скръбта на съществото, което остана. Вълната не издържа и безмълвно отведе детето недалеч от това място, сякаш го водеше за ръчица.

След като коленичи пред него, както правят всички вълни, тя го прибра с огромна почителност в обятията си и го задържа дълго там с намерението да го обсеби със съдействието на смъртта. И момиченцето затаи дъх, за да подпомогне вълната в тежката ѝ задача.

Но като не успя, тя го подхвърли толкова високо във въздуха, че то заприлича на морска лястовичка, после го пое като топка, пак го подхвърли и момиченцето падаше и падаше между големите като щраусови яйца вълнички.

На края, като видя, че нищо не може да направи, че не може да му дари смъртта, вълната го отведе у дома му посред неспирен шепот от извинения и сълзи.

И така момиченцето, което не бе получило нито една дракотина, започна отново да отваря и затваря безнадеждно кепенците и да

изчезва мигновено в морето, щом някоя корабна мачта се мернеше на хоризонта.

Вие, моряци, които потъвате в мечти посред океана, подпрени на корабните перила, въздържайте се да бленувате продължително в тъмната нощ за някой любим образ. Вие бихте рискували да предизвикате появата сред безкрайно пустата водна шир на едно създание, надарено с истинска човешка чувствителност, което не може ни да живее, ни да мре, ни да обича, макар че страда и обича като живо и всеки момент е осъдено да умира; едно безкрайно самотно същество сред водните пустини, както това дете на океана, родено един ден в мислите на Шарл Лиеван от Стенворд, палубен моряк при четирите мачти на „Смелия“, който бе загубил дванадесетгодишната си дъщеря по време на едно от своите пътувания и една нощ, на 55 градуса северна ширина и 35 градуса западна дължина, мислеше дълго и в мъчителен унес за нея, за най-голямо нещастие на това дете.

[1] Малък френски град, северно пристанище, недалеч от Дюнкерк. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.